

Základní výzkum v 7. pětiletce

18. zasedání ÚV KSČ znovu obrátilo pozornost spolu s ekonomickými otázkami na význam lidského faktoru při realizaci úkolů, vytyčených k období XVI. sjezdu Komunistické strany Československa. Potvrdilo, že účinnost vzdělání a výchovy je spolu s ekonomikou významným činitelem budování rozvinuté socialistické společnosti.

Programových cílů komunistické výchovy možno dosáhnout jen komplexním působením. Jeho jádrem je jednotu ideově politické, pracovní a mravní výchovy mládeže i dospělých. Nutno systematicky rozvíjet jejich vědecký světový názor, aktivní životní pozici, odpovědný vztah ke společenským úkolům, jednotu slova a činu jako normu denního jednání. V podmínkách růstu materiálních možností právě zvyšování ideově mravního rozvoje i kulturní úrovně je cestou rozvíjení rozumných potřeb a usměrňování hodnotové orientace mládeže, cestou aktivního boje proti recidivám měšťácké buržoazní psychologie.

Jedním z faktorů komplexního přístupu k výchově je i zvyšování vzdělanostní úrovně mládeže a pracujících. V podmínkách rozvinuté socialistické společnosti se sociální funkce vzdělání charakterizuje jednotou aspektů ekonomických, které představují zabezpečení všech odvětví vzdělanými silami, a těch aspektů, které jsou zaměřeny na všestranný rozvoj osobnosti každého člena společnosti a k posílení socialistických společenských vztahů. Nutno zajistit, aby si mládež a dospělí osvojovali hluboké znalosti, které povedou ke zvýšení jejich profesionální připravenosti v určité oblasti společenské praxe. Ale jde spolu s tím také o upevňování a prohlubování jednoty vzdělávacích a výchovných procesů.

Tyto nové požadavky na výchovu a vzdělání, ideově politickou vyspělost mládeže a pracujících vyjadřuje dokument Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy. Jeho realizace je zároveň cestou jejich plnění.

Analýza dlouhodobých tendencí rozvoje vědeckotechnické revoluce a perspektivních potřeb naší socialistické společnosti, formulovaná v základních stranických i státních dokumentech, mezi jiným i na XIV. a XV. plénu

ÚV KSČ, obsahuje i požadavky na úroveň vzdělání a morálně politický profil pracujících. Takové požadavky, jako jsou orientace na špičkovou výrobu, uplatnění vysoké odbornosti, novátorství, využívání iniciativy pracujících ve výrobě, tvořivého potenciálu člověka, jeho odpovědnosti a pracovní kázně aj., mají především ekonomický význam. Zároveň ovšem je nelze chápat pouze z hlediska ekonomického. Spolupodmiňují i základní koncepční přístup k plnění úkolů přestavby československé výchovně vzdělávací soustavy, prohlubují její ideově politický smysl, dávají jí neustále živý, dynamický, konkrétně historický obsah.

18. zasedání ÚV KSČ ukázalo, že v období přípravy XVI. sjezdu je úkolem pokračovat v obsahové a organizační přestavbě výchovně vzdělávací soustavy tak, jak ji stanovil XV. sjezd strany.

V souladu s těmito společenskými potřebami je formulován i státní plán základního výzkumu v oblasti pedagogických věd. Jeho název zní: „Rozvoj socialistického výchovně vzdělávacího systému, jednoty vzdělání a výchovy při utváření socialistické osobnosti a socialistického společenského vědomí v rozvinuté socialistické společnosti“. Je zařazen jako sedmý hlavní úkol do nosného směru „Utváření socialistického vědomí v etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti“.

Obecným cílem hlavního úkolu v oblasti výchovy a vzdělávání mládeže i pracujících je vytvářet podmínky pro další zkvalitňování činnosti výchovně vzdělávací soustavy a pro komplexní zvyšování účinnosti jejího působení na utváření socialistické osobnosti a socialistického společenského vědomí.

Tento základní cíl je konkretizován dílčími cíli vědecko-výzkumné práce, jimiž jsou: řešení základních problémů obsahu vzdělání a jeho struktury ve vztahu ke společenským potřebám, vývoji vědy, techniky a kultury; analýza inovačních procesů a objasnění problematiky perspektivního vývoje vzdělávacích obsahů v naší výchovně vzdělávací soustavě; komplexnější poznávání zákonitě povahy vzdělávacích procesů zaměřených na prohlubování vztahů mezi výchovou a vzděláním a vytváření jednoty socialistického vědomí a jednání; analýza integrující a syntetizující funkce výchovy k marxisticko-leninskému vědeckému světovému názoru při utváření socialistické osobnosti a socialistického společenského vědomí; analýza požadavků rozvinuté socialistické společnosti na spojování školy se společenskou praxí se zvláštním zřetelem na další zvyšování efektivnosti pracovní výchovy, polytechnického vzdělávání a profesionální orientace při utváření socialistické osobnosti; opracování koncepce rozvoje osobnosti v podmínkách výchovně vzdělávacího působení z hlediska pedagogicko-psychologického; zvyšování účinnosti výchovných a vzdělávacích aktivit realizovaných v rámci školské, podnikové i mimoškolní výchovy a vzdělávání dospělých; vytváření předpokladů pro výraznější uplatňování společenské, poznávací a přetvářející funkce pedagogiky řešením teoretických a metodologických otázek jejího rozvoje; kritickým rozбором nemarxistických pedagogických koncepcí účinně přispívat k boji proti jejich pronikání do pedagogické teorie a výchovně vzdělávací praxe, k ofenzivní činnosti v oblasti formování socialistického vědomí mládeže i dospělých.

Obsahové zaměření hlavního úkolu, vyjádřené plánovanými cíli, je realizo-

váno dílčími úkoly. Ty tvoří strukturu hlavního úkolu. Jsou to tyto dílčí úkoly:

1. Základní problémy obsahu vzdělání v rozvoji socialistické výchovně vzdělávací soustavy a jeho funkce při utváření socialistické osobnosti.

2. Moderní matematicko-přírodovědné vzdělání, podmínky jeho realizace a účinného výchovného působení.

3. Jednota výchovného a vzdělávacího procesu a zvyšování jeho účinnosti při utváření socialistické osobnosti dětí a mládeže.

4. Základní problémy pedagogické komunikace ve výchovně vzdělávacím procesu.

5. Společenská podmíněnost výchovy se zvláštním zřetelem na spojení školy se společenskou praxí při utváření socialistické osobnosti.

6. Výchova k marxisticko-leninskému světovému názoru a její místo v systému komunistické výchovy.

7. Dialektická jednota vnějších a vnitřních podmínek rozvoje osobnosti ve výchovně vzdělávacím procesu.

8. Výchova a vzdělávání dospělých v systému celoživotní výchovy člověka.

9. Funkce pedagogické vědy v rozvinuté socialistické společnosti, její základní teoretické a metodologické problémy.

10. Kritická analýza nemarxistických pedagogických teorií.

Při výběru uvedených dílčích úkolů byla primárním zdrojem především společenská objednávka, která orientuje k prioritním otázkám výchovy socialistické osobnosti a k základním otázkám zvyšování účinnosti naší výchovně vzdělávací soustavy. Zároveň státní plán základního výzkumu na 7. pětiletku v oblasti pedagogických věd navazuje na výsledky předcházejících období a uvádí je do nových souvislostí. Při jeho sestavování byla uplatněna i konfrontace základních úkolů, které vycházejí z potřeb dalšího rozvoje výchovy a vzdělávání v naší společnosti s možnostmi současného stavu pedagogiky i vývojových tendencí jejího dalšího rozvoje. Bylo samozřejmě nutno respektovat i reálné pracovní kapacity, jež jsou k dispozici při plnění SPZV. Významným úkolem bude i postupné propracovávání vztahů mezi základním a aplikovaným výzkumem, plánem státním a resortním.

Lze říci, že celek státního plánu základního výzkumu je koncipován s optimistickým předpokladem perspektivního rozvoje pedagogiky, který je nutný pro úspěšné plnění nových náročných úkolů intenzivně se rozvíjející praxe.

Nutno rovněž zdůraznit, že při plánování přineslo své plody úsilí soustředit síly a kapacity na nejzávažnější problémy přestavby a dalšího rozvoje naší výchovně vzdělávací soustavy. V oblasti pedagogických věd byl vytvořen jeden společný plán, na jehož plnění se podílejí čeští i slovenští pedagogové, pracovníci ústavů ČSAV a SAV, kateder vysokých škol, resortních ústavů i dalších institucí.

V etapě příprav k 16. sjezdu, která je zároveň etapou zahájení nového pětiletého plánu, je naším úkolem mobilizace všech sil k jeho úspěšnému plnění.

JARMILA SKALKOVÁ